

Hej alla barn på skolorna i Göteborg!

HÄR KOMMER ETT BREV FRÅN OSS I SAMEFÖRENINGEN I GÖTEBORG. VI VILL BERÄTTA LITE FÖR ER OM OSS SAMER SOM BOR HÄR I GÖTEBORG, TILLSAMMANS MED ER!

Projekt med stöd från Göteborgs stad
Kulturförvaltningen.

Vi är samer och vi bor i Göteborg

Vi samer som bor i Göteborg har alla våra rötter i Sápmi. Några har flyttat till Göteborg under de senaste åren, några har bott i Göteborg i flera generationer. För några av oss är det samiska självklart och integrerat i livet på olika sätt, andra har det samiska på längre avstånd. Vi är alla göteborgare, men ändå är vi alla samer.

Det är speciellt att vara same i en storstad som Göteborg och ganska långt från det område där samer traditionellt bor. Att samer bor i Göteborg är inte konstigt, samer flyttar runt i världen precis som alla andra.

Vi är både svenskar och samer, kanske tillhör några av oss ännu fler kulturer. Det innebär att man kanske har en del av sin släkt som är samer och en annan del av slakten som har en helt annan bakgrund. Visst är det spännande!

Samiska är vårt språk. I Sverige finns det flera olika samiska språk som skiljer sig från varandra. De olika språken är ganska olika varandra, ungefär som norska, svenska och danska. Om du förstår finska så skulle du säkert kunna känna igen vissa samiska ord.

I Göteborg finns samer från alla delar av Sápmi och här talas alla samiska språk. Det är speciellt och spännande att vara same i Göteborg, vi har mycket gemensamt men det finns också saker som skiljer oss åt. Vi är olika, men i Göteborg möts vi och lär känna varandra och det samiska från hela Sápmi.

Ovan berättade vi om de språk som är våra, men i ärlighetens namn så är det inte så enkelt. Många av oss talar och förstår inte samiska. Kanske tycker ni att det är konstigt? Om man är same måste man väl förstå samiska? Vi samer i Göteborg kan samiska i olika grad, några talar flytande samiska, men de flesta har inte så djupa kunskaper i samiska. När vi träffas talar vi oftast svenska. Kanske undrar ni varför vi inte talar så bra samiska? Det handlar till stor del om att det inte alltid har varit lätt att vara same och tala samiska. Våra äldre släktingar fick till exempel inte tala samiska när de gick i skolan. I dag är det många som är intresserade av att lära sig mer samiska, vilket vi tycker är roligt.

Kanske har ni en kompis på er skola som har samisk bakgrund? Vad roligt! Kanske har du själv samisk bakgrund, men vet inte så mycket om vad det betyder? Det är så klart okej. Alla samer vet inte allt om Sápmi, samiska språken, samisk historia och kultur, precis som att alla svenskar inte vet allt om Sverige, svensk historia och kultur.

Vi hoppas att ni vill lära er mer om Sápmi och om oss samer och sedan tänka på att vi finns här i Göteborg tillsammans med er, kanske på er skola, på gatan där du bor eller i ditt fotbollslag. För oss är det värdefullt om ni vill lära känna oss, vi är ju en del av Göteborg och Sverige.

Har ni hört talas om Sápmi?

SÁPMI ÄR SPECIELLT, DET ÄR VÅRT LAND, MEN ÄNDÅ ÄR DET INTE ETT LAND PÅ SAMMA SÄTT SOM SVERIGE ÄR

Har ni hört talas om Sápmi? Vet ni vad det är?

Sápmi är vårt land. Det är där vi alla har våra rötter, många av oss har vår släkt i Sápmi. Det finns inga gränser runt Sápmi, eftersom det inte är ett land, utan bara ett landområde där samer alltid har levt och där samer, helt eller delvis, lever mer traditionellt men på ett modernt sätt. I Sápmi är renen mycket viktig för samer och den samiska kulturen.

Många samer i Göteborg har starka band till någon plats i Sápmi, den platsen eller området betyder mycket för oss. Där kanske man har eller haft sin släkt. Platsen eller området kanske består av alldeles särskilda skogar, sjöar, fjäll, älvar och myrar. Det är en plats där vattnet smakar gott, där stigarna är bekanta och där man ofta finner ett lugn och en gemenskap med människor, sin historia och med naturen.

Har någon av er varit i Sápmi? Kanske har ni varit i norra Sverige, men inte tänkt på att ni varit i Sápmi? Sápmi är en del av Sverige, Norge, Finland och Ryssland. Som ni förstår är Sápmi väldigt stort, ungefär lika stort som hela Sverige, så det ser ju inte likadant ut överallt så klart. Sápmi har till exempel en lång havskust och några samer i Norge är kustsamer och lever på fiske. I Sápmi finns även städer, vägar, förskolor, stora köpcenter, bibliotek och ishallar, precis som i Göteborg.

Kanske vill ni veta mer om den samiska kulturen? Den samiska kulturen är både gammal och modern, precis som den svenska kulturen är. Den äldre samiska kulturen består av traditionell mat, musik, konst och slöjd som hängde tätt ihop med naturen och rennäringen (arbetet med renar).

Idag är samisk kultur lite annorlunda. Det finns traditionell samisk kultur, konst och slöjd, men även modernare varianter. Det finns till exempel samisk hiphop och rock, så klart. Jämför gärna med svensk musik, den finns både äldre traditionell musik och olika varianter av modern musik, det är likadant i Sápmi.

Vem är same?

MÅSTE MAN KUNNA SAMISKA OCH HA RENAR? VEM BESTÄMMER VEM SOM ÄR SAME? DU SOM HAR SAMISKA RÖTTER, KÄNNER DU IGEN DIG NÄR ANDRA PRATAR OM SAMER?

Man kan vara same på olika sätt, precis som det går att vara svensk på olika sätt. Man får vara som man själv vill. Om man har en mormor, en pappa, en farmorsfar (eller något annat) som är eller var same så kan det betyda att man är same, om man vill det, även om man kanske inte har pratat så mycket om det i familjen.

Så, man behöver inte tala samiska, bo i Sápmi eller arbeta med traditionella samiska jobb (som renskötsel, slöjd eller fiske) för att vara same. Vi samer i Göteborg är som alla andra. Vi går i skolan och jobbar, vi träffar kompisar, tränar konståkning och handboll och gör våra läxor som alla andra. Vi har våra släktingar på olika platser, många av oss har en stor släkt, eller bara någon släktning någonstans i Sápmi. Vi har en historia och en kultur som är både gemensam och olika, eftersom vi alla är olika och eftersom Sápmi är så stort.

Många är idag nyfikna på sitt samiska ursprung och vill lära sig mer, därför tycker vi att det är viktigt att ni lär känna oss, den samiska kulturen och Sápmi lite mer. Vi hoppas att ni är nyfikna och vill lära er mer nu när ni känner oss lite.

Tack för att ni har velat läsa vårt brev tillsammans!

Dearvvuodaiguin / med vänliga hälsningar
Medlemmarna i Sameföreningen i Göteborg

Övning I

Lär dig lite samiska!

Presentera dig på nordsamiska!

Nordsamiska är det största samiska språket.
Lär dig att presentera dig kort på nordsamiska!

Hej! Vad heter du?	Bures! Mii du namma lea?
Jag heter Anna.	Mu namma lea Anna.
Hur gammal är du?	Man boaris don leat?
Jag är X år gammal. (se siffra nedan)	Mon lea X jagi boaris.
Vi ses!	Oaindaliin!

Räkna till 10 på tre samiska språk!

[HÄR](#) kan ni lyssna på hur man uttalar 1-10 på de olika samiska språken.
QR-koden leder också till filmen.

Jämför gärna de samiska språken med finskan- visst ser ni att det finns likheter mellan språken!

	Nordsamiska	Lulesamiska	Sydsamiska	Finska
1	Okta	Akta	Akte	Yksi
2	Guokte	Guokta	Göökte	Kaksi
3	Golbma	Gålmma	Golme	Kolme
4	Njeallje	Niellja	Njijelje	Neljä
5	Vihтта	Vihтта	Vihte	Viisi
6	Guhtta	Guhtta	Govhte	Kuusi
7	Čieza	Gietjav	Tjihťje	Seitsemän
8	Gávcci	Gáktsa	Gaektsie	Kahdeksan
9	Ovcci	Aktse	Uktsie	Yhdeksän
10	Logi	Lágev	Luhkie	Kymmenen

Nordsamiska

11	oktanuppelohkái	15	vihhtanuppelohkái
12	guoktenuppelohkái	16	guhttanuppelohkái
13	golbmanuppelohkái	17	ciezanuppelohkái
14	njelljenuppelohkái	18	gávccinuppelohkái

Övning 2

Hur stort är Sápmi? Hur stor är den svenska delen av Sápmi?

Vi berättade i brevet om att Sápmi är väldigt stort. Kanske undrar ni hur stort Sápmi är, var Sápmi ligger och vilka platser i Sverige som också ligger i Sápmi? Vi hoppas att ni kommer att få svar på dessa frågor med hjälp av den här övningen. Vi samer i Göteborg har våra rötter i olika delar av Sápmi, de flesta i den svenska delen av Sápmi.

Vad vet ni idag?

Innan ni börjar kan ni prata om vad ni tror eller vet om Sápmi idag. Hur stort är Sápmi? Vet ni hur stor del av Sverige som också ligger i Sápmi?

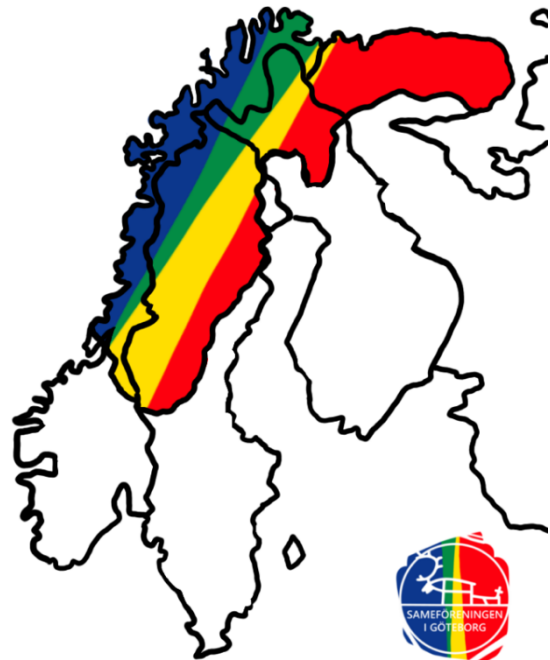
Titta på en karta

Titta på en karta över Norden och jämför med en karta över Sápmi. Ni hittar en karta över Sápmi på samer.se eller via QR-koden.

Hjälps åt att svara på frågorna nedan tillsammans

- Var ligger Sápmi? I vilka fyra länder finns Sápmi?
- Hur stor del av Sverige motsvarar den svenska delen av Sápmi?
- Jämför nu med vad ni tänkte om Sápmi innan. Är det en större eller mindre del av Sverige än ni trodde?
- Känner ni till några platser i Sverige som ligger i Sápmi? Vilka städer, berg, sjöar och älvar ligger i Sápmi?
- Var ligger Göteborg på kartan? Hur långt från Sápmi ligger Göteborg?

Övning 3

Visste du att det finns flera samiska språk? Sám̄i heter också Sábme, Sámieniädname, Saepmie beroende på vilken samiska man talar.

Nordsamiska

Nordsamiska är det största av de samiska språken. Det talas från Gällivare i söder till nordligaste Finland i norr, det talas i nordligaste Sverige, Norge och Finland. Det finns ingen plats i Sverige där alla eller de flesta talar samiska, samisktalare är alltid i minoritet i Sverige. I Kautokeino eller Karasjok i norra Norge är samiska det starkaste språket och där talas det samiska överallt.

Det finns många dialekter inom nordsamiskan, men den dominerande är kautokeino-dialekten, som har blivit som en "riks-dialekt"- en "riks-nordsamiska" (jämför med begreppet "riks-svenska"). Det finns flera varianter av nordsamiska i Sverige, det kan variera mellan byar som ligger ganska nära varandra.

Nordsamiska är förstaspråket och modersmålet för flera medlemmar i Sameföreningen i Göteborg. För andra medlemmar är det ett modersmål men ett andraspråk som man behärskar i olika grad. Det finns flera barn i skolåldern i sameföreningen som har nordsamiska som modersmål, som första- eller som andraspråk

Nordsamiska ¶

Källa: <https://www.sametinget.se/nordsamiska-dialekter> ¶

Källa: <https://www.samer.se/nordsamiska> ¶

Frozen 2 på Nordsamiska ¶

Källa: https://youtu.be/94pQJG5_QA ¶

Källa: <https://www.svt.se/kultur/fantastiskt-att-vara-med-nar-frozen-2-dubbas-till-samiska> ¶

Lulesamiska

Lulesamiska talas främst i Jokkmokksområdet. Talare finns även i Gällivare, Arjeplog och i Tysfjord i Norge. Lulesamiska har färre talare än nordsamiska. I Göteborg finns flera medlemmar med barn i skolåldern som aktivt talar lulesamiska.

Jokkmokk utspelar sig Jokkmokks marknad varje år, det är en viktig händelse och en mötesplats för många samer. Jokkmokks marknad har funnits i många år och är en viktig samlingsplats för samer.

Sydsamiska

Sydsamiska talas i sydsamiskt område, både på den norska och den svenska sidan av Sápmi så det är den samiskan som finns närmast Göteborg, och det finns göteborgare som talar sydsamiska. Alla samiska språk är släkt med finskan, därför kan finsktalare känna igen vissa ord eller böjningsmönster från samiskan.

Lyssna på hur sydsamiska låter genom att lyssna på dialogen i läromedlet Guldalit nedan. Klicka på länken Guldalit nedan, välj första kapitlet (Vuestes låhkoe) och klicka på lyssna-symbolen.

Passa på att lära er den första dialogen, om hur man hälsar och presenterar sig på sydsamiska.

Modersmålsundervisning i skolan

Barn med samiskt ursprung har rätt att lära sig samiska och om samisk historia och kultur i skolan genom att läsa ämnet *Modersmål*. Man har rätt att lära sig samiska trots att man inte förstår samiska alls idag. Samiska modersmålsundervisning finns för både nybörjare (andraspråkstalare) och för de som kan lite mer och som är förstaspråkstalare.

Om du är intresserad av att läsa samiska, kan du prata med din lärare om det.

Lästips

Ett bra sätt att lära känna oss samer är att läsa skönlitterära böcker. Det finns många bra böcker att läsa. Ann-Helén Laestadius, Moa Backe Åstot och Charlotte Cederlund är några romanförfattare. Er bibliotekarie kan säkert hjälpa er att hitta passande böcker, här är några tips.

Sms från Soppero (och fler titlar av samma författare) av Ann-Helén Laestadius

Himlabrand av Moa Backe Åstot

För lite äldre läsare:

Stöld och **Straff** av Ann-Helén Laestadius

När vi var samer av Mats Jonsson (en serieroman)

Ovanjorden av Mikael Berglund

Kaffe med mjölk av Ella Maria Nutti

Lite mer dokumentärt:

Inifrån Sápmi av (red) Patricia Fjellgren och Malin Nord (*vittnesmål från Sápmi*)

Aednan av Linnea Axelsson (*epos genom flera generationer*)

Herrarna satte oss hit av Elin Anna Labba (*om tvångsflyttningar av samer*)